

λαμβάνει, ή τὸ σύγγραμμα ἐκ τοῦ ὅποίου παρέλαβεν αὐτά. Ἐνίστη μάλιστα, δχι μόνον συγχραφέα και συγγραφήν δὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ και τὴν περίληψιν αὐτὴν τῶν ἀποσπασμάτων παρουσιάζει τοιούτων περιπτώσεων, ὡστε μόλις νὰ ἐννοῆται δτι πρόκειται περὶ ἀποσπάσματος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης, μόνον ὅπου σαφέστατον κάμνει λόγον περὶ τοῦ Πλάτωνος εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεποιηθῇ ὡς μέτρον κρίσεως. Τοῦτο δμως δὲν σημαίνει βεβαιώς και δτι συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, ὅτινα δὲν ἀναφέρει ή, δὲν υπαινίσσεται ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι κατ' ἀνάγκην δχι γάλισια.

γ') Τὸ περὶ χώρων ἐνδὲς Διαλόγου ἀποτελεῖ μέτρον κρίσεως ὄλιγοφέρον ἀσφαλὲς ἀκόμη. Τὰ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος γγωρίζουμεν, ἀνέξαιρέσῃ τις τὰς τόσον σπουδαίας, θσον και ὄλιγας σχετικὰς πληρωφορίες τοῦ Ἀριστοτέλους και ἀλλων, ἀπὸ τὰς ἀναμφισβήτητως γνησίας τοῦ Πλάτωνος συγγραφάς. Ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, προκειμένου ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν Διαλόγων, και ἐκ Διαλόγων, τῶν ὅποιων η γνησιότης εἶναι ύπὸ κρίσιν νὰ μάθωμεν τὴν φιλοσοφικὴν θεωρίαν, περιπίπτομεν εἰς φαῦλον κύκλον. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δευτέρου κριτηρίου, τῆς μαρτυρίας δηλαδὴ τῶν ἀρχαίων, ἔχομεν βεβαιώς Διαλόγους ἀναμφισβήτητως γνησίους τοῦ Πλάτωνος, και δυνάμεθα δι' αὐτῶν νὰ κρίνωμεν και περὶ τοῦ περιεχομένου ἀλλων Διαλόγων, χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ περιπέσωμεν εἰς φαῦλον κύκλον. Ἀλλὰ μετά τῆς δυσκολίας τοῦ σχηματισμοῦ τοιούτου τιος κανόνος, παρουσιάζεται και ἀλλη μεγαλυτέρα, τοῦ κατὰ πόσου εἰς Διάλογος πρέπει νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ Κανόνος αὐτοῦ διὰ νὰ κριθῇ ἀπορριπτέος. Και εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τώρα ἀφίνεται ἐλευθέρα η καθαρῶς ύποκειμενικὴ ἀντίληψις και η αὐθαιρεσία, ὅπως συνέβαινε κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε διὰ συγκρίσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου ἐκρίνετο η γνησιότης ἐνδὲς Διαλόγου. Ἔκαστος ἔχει ιδίαν ἀντίληψιν και περὶ τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος, και ὁ Πλάτων ἐξ ὄλλου δὲν παρουσιάζει, παρὰ ἐξέλιξιν, ὑφ' ἣν διακρίνεται τὸ σύστημα τῆς φιλοσοφίας του. Ποὺ λοιπὸν εἰς αὐτὰ δλα ἐὰ εὑρεθῇ τὸ σταθερὸν και ἐνιαῖον μέτρον διὰ τὴν σύγκρισιν; Αἱ «ι δέ αι» λ.χ. λέγονται και «ειδη» εἰς ὄλλους διαλόγους. Ποῖοι ἐκ τῶν διαλόγων αὐτῶν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν γνήσιοι; Παρ' ὄλα ταῦτα δμως και τὸ μέτρον ώμτὸ κρίσεως δὲν εἶναι ἀνευ ἀξίας και σημασίας. Τοῦτο, διότι δταν διάλογός τις περιέχῃ φιλοσοφικὴν θεωρίαν η ὄρους μη Πλα-

τωνικούς καὶ μεταπλατωνικούς, ἀφίνει χωρὶς ἄλλο νὰ ἔννοηθῇ ὅτι δὲν ἤμπορει νὰ εἴναι γγήσιόν του Πλάτωνος ἔργον. 'Ο διάλογος «Ἀλκιβιάδης δεύτερος» λ.χ. εἰς σελίδα 139e διὰ τοῦ χωρίου: «Πάντας τούς φέροντας μαίνεσθαι» παρουσιάζει φιλοσοφηματικής Στοᾶς, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ λόγον ἰσχυρὸν θεβαίως κατὰ τῆς γνησιότητος του. Καὶ ὅταν ἄλλους εἶδοντες ὑποψίαι περὶ τῆς γνησιότητός παρουσιάζονται, αἱ διαφοραὶ τῆς θεωρίας καὶ αἱ παρεκκλίσεις αὐτῆς ἀπὸ τῶν καθαρῶν Πλατωνικῶν, θιοηθοῦν σπουδαίως εἰς τὸν σχηματισμὸν δρθῆς κρίσεως. 'Ἐάκη γλωσσικὴ μορφὴ καὶ τὸ ὑφος λ.χ. ἐνὸς Διαλόγου τεθοῦν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, τότε τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον, διὰ τῆς διαφορᾶς ἢ τῆς συμφωνίας πρὸς τὸ γνησίων Πλατωνικὸν, ὁδηγεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν δριστικῆς κρίσεως. Πρὸς τούτοις καὶ αἱ εἰς τὸ περιεχόμενον παρουσιάζομεναι ἀντιφάσεις, αἱ ὅποιαι ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑπάρξωσιν, ὅταν καὶ ὅπου ἡ γράφων ἔχει συγκεντρωμένην τὴν προσοχὴν του, ἀποτελοῦσι λόγον κρίσεως περὶ τῆς μὴ γνησιότητος ἐνὸς ἔργου. 'Ο διάλογος «Θεάγης» π.χ. περιέχει τοιαύτην ἀντίφασιν. Εἰς σελίδα 1289 παρουσιάζει τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους ὡς «ἄποτε πεπτικόν» καὶ ἀρνεῖται οἰανδήποτε προτροπήν ἐκ μέρους του. 'Ολίγον περαιτέρω ὅμως εἰς 129e τὸ αὐτὸ δαιμόνιον παριστάνεται καὶ ὡς «προτρεπτικόν» (Πρβλ. «Θεάγην»: 1289: «ἔστι γάρ τι θείᾳ μοίρᾳ παρεπόμενον ἐμοὶ ἐκ παιδός ἀρξάμενον δαιμόνιον. ἔστι δὲ τοῦτο φωνή, ἡ ὅταν γένηται ἀεὶ μοι σημαίνει, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, τούτου ἀποτροπήν, προτρέπτει δὲ οὐδέποτε...» καὶ 129e: «....ἡ δύναμις αὕτη τοῦ δαιμονίου..... τὸ ἀπαν δύναται. πολλοὶ μὲν γάρ ἐναντιοῦται..... πολλοὶ δὲ συνεῖνοι μὲν οὐ διακωλύει, ὥφελοῦνται δὲ οὐδὲν συνόντες οἵδε δ' ἀν συλλόβηται τῆς συνουσίας ἢ τοῦ δαιμονίου δύναμις, οὗτοί ἔστιν ὧν καὶ σὺ ησθησαι. κλπ.».

δ) 'Ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀνωτέρω μέσα κρίσεως περὶ τῆς γνησιότητος τῶν συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, γίνεται χρῆσις καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς παραστάσεως καὶ μορφῆς τῶν Διαλόγων. 'Ο Πλάτων εἶναι εἰς τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ὁ μόνος πλάστης τοῦ διαλόγου ὡς φιλοσοφικοῦ δράματος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Διαλόγους του εἶναι καὶ θὰ παραμείνωσιν ἀπαράμιλλα ἔργα καλλιτεχνικὰ καὶ συγγράμματα πρώτης τάξεως. Διὰ τοῦτο ἐπόμενον εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ μορφὴ νὰ ἀποτελῇ γνώρισμα

καὶ τῆς γνησιότητος τῶν συγγραφῶν, ἐφ' ὃσον παράστασις καὶ τέχνη κατώτεραι δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὸν μέγαν αὐτὸν καλλιτέχνην καὶ συγγραφέα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς παραστάσεως καὶ μορφῆς δὲν ἀποκτῶμεν ἀλάνθαστον μέσον κρίσεως. Οἱ κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν συγγραφέντες διάλογοι, περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ὅποιων οὐδεμίᾳ χωρεῖ ἀμφιβολία, δὲν παρουσιάζουσι τὸ αὐτὸν ἔνδιαφέρον διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν παράστασιν, ἐνῷ καὶ οἱ ἀναμφισθῆταις ἐπίστης γνήσιοι διάλογοι προγενεστέρων περιόδων τῆς ζωῆς τοῦ φιλοσόφου, παρουσιάζουσι βαθμιαίαν ἔξελιξιν καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν (δραματικὴν) παράστασιν καὶ μορφήν. Πάραδειγμα ἔχομεν τοὺς «Νόμους» ἀφ' ἑνὸς καὶ τοὺς πρὸ τοῦ «Γοργίου» συγγραφέντας διαλόγους: «Εύθυφρον», «Ι-ωνα», «Πρωταγόραν», «Λάχητα» κλπ. ἀφ' ἑτέρου. Ἐκτὸς δὲ ὅλων αὐτῶν, κατὰ τὴν καλλιτεχνικὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν, ὑποκειμενικὰ καθαρῶς συναισθήματα τοῦ κρίνοντος ἐμποδίζουσι τοῦτον ἀπὸ τοῦ νὰ κρίνῃ ἀντικειμενικῶς ὅλως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὥρισμένων στοιχείων.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι τὸ μέσον αὐτὸν κρίσεως εἶναι ἀνεύ ἀξίας πραγματικῆς. Ὁταν διάλογός τις παρουσιάζῃ πενιχρότητα εἰς τὰς σκηνάς, εἰς τοὺς τύπους τῶν προσώπων, εἰς τὰ ἐπεισόδια, εἰς τὴν κατάλληλον χρῆσιν τοῦ λόγου κλπ., τότε ἀναμφιβόλως γεννᾶται ἡ ὑποψία περὶ κακοτέχνου ἀπομίμησεως, ἥτις μετὰ τῶν ἄλλων ἐλλείψεων ἀποτελεῖ λόγον ἀπορρίψεως ἑνὸς διαλόγου, ως μὴ γνησίου. Τοιαύτην κακότεχνον ἀπομίμησιν ἀποτελεῖ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς διάλογος «Θεάγης» ὅστις, μετὰ τῶν ἄλλων ἐλλείψεων, παρουσιάζει ἀπομίμησιν τοῦ διαλόγου «Λάχητος». Ὁ συγγράψας τούς «Ἀντεραστὰς» ἔξ ἀλλου εἶναι φανερὸν ὅτι εἶχεν ως ὑποδείγματα διαλόγους τῆς νεωτέρας τοῦ Πλάτωνος ἡλικίας καὶ χρονικῆς περιόδου, καὶ συγκεκριμένως μάλιστα τὸν «Χαρμίδην», «τὸν Λύσιδα» καὶ τὸν «Εύθυδημον». Ἀλλ' οἱ κατ' ἀπομίμησιν τούτων γραφέντες «Ἀντερασταί», ὑπολείπονται κατὰ πολὺ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν χάριν, ἥτις διακρίνει τοὺς γνησίους Πλατωνικούς διαλόγους. Καὶ τὴν τοιαύτην ὑποψίαν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν «Ἀντεραστῶν» καθιστᾶ μεγαλυτέραν ἀκόμη καὶ ἀμφιβολία τῶν παλαιοτέρων (Διογεν. Λαέρτ. 9, 37) καθὼς καὶ ἡ νεωτέρα ἔρευνα τῆς γλωσσικῆς μορφῆς.

ε') Ἡ ἔρευνα τῆς γλωσσῆς καὶ τοῦ ὕφους, μετὰ τῶν μαρτυριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀποτελεῖ ἀσφαλέστερον σχετικῶς καὶ τελειότερον μέσον ἔξακριβώσεως τῆς γνησιότητος τῶν Σηγ-

γραφῶν τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ὑπάρχουν μὲν ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μέτρου τούτου, διότι τίθεται τὸ ἔρωτημα: ἂν καὶ κατὰ πόσον γνωρίζομεν τὴν ἰδιοτυπίον τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, ἀφ' ὃ σον δὲν εἶμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ποῖοι διάλογοι εἰναι ἀναμφισβητήτως γνήσιοι, καὶ ἐφ' ὄσον δὲν ἔχομεν προσδιορίστη πόσον πρέπει νὰ παρεκκλίνῃ καὶ διαφέρῃ γλώσσικῶς καὶ κατὰ τὸ ὑφος εἰς διάλογος διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ νόθος, αἱ τοιαῦται ἀμφιβολίαι ὅμως χάνουν πᾶσαν δύνασιν ὅταν ληφθῇ ὑπὸ ὅψιν ἔτερον πλεονέκτημα τοῦ μέσου τούτου τῆς διὰ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὑφους ἔρευνης. Νοθευτής καὶ ἀπομιμητής τῶν διαλόγων, χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ του, θὰ ἡτο ἡντιγκασμένος βεβαίως νὰ ἐμβαθύνῃ τόσον πάλι εἰς τὰς περὶ τὸ ἔργον του σχετικάς τοῦ φιλοσόφου σκέψεις, ὥστε νὰ εἰναι εἰς θέσιν νὰ ἀποφεύγῃ πᾶσαν διαφορὰν κατὰ τὸ περιεχόμενον. 'Εὰν τὸ περιεχόμενον αὐτὸ δὲν εἰναι ὑπερβολικὸν κατὰ τὴν ποσότητα, καὶ ἂν ὁ περὶ οὐ πρόκειται νοθευτής θὰ ἔτυγχανε μαθητής ἢ καὶ ἀκροατής τοῦ φιλοσόφου, ἢ νοθεία αὐτοῦ καὶ ἀπομίμησις εἰναι δυνατὸν νὰ ἔχωσι τοιαύτην τελειότητα, ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον ἔξησκημένος ἔρευνητής νὰ μὴ δύναται νὰ διακρίνῃ τὸ νόθον ἀπὸ τοῦ γνησίου. Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὑφους, ἢ νοθεία καὶ ἀπομίμησις εἰναι ἀδύνατον νὰ σημειώσουν τόσην ἐπιτυχίαν καὶ τελειότητα. Εἰναι δυνατὸν βεβαίως νὰ γίνῃ ἀπομίμησις τῆς γραμματικῆς, τοῦ λεξιλογίου καὶ τῶν γενικῶν γνωρισμάτων τοῦ ὑφους ἐνὶς συγγραφέως. 'Αλλ' ὑπάρχουσι καὶ χαρακτηριστικά τῆς ἀτομικῆς χρήσεως τῆς γλώσσης, τὰ ὅποια διαφεύγουν τὴν προσοχήν, τόσον τοῦ ἀναγνώστου, δοσον καὶ τοῦ ἀντιγράφοντος ἢ ἀπομιμουμένου, καὶ τὰ ὅποια μόνον διὰ μεγάλης ἀσκήσεως καὶ ἐνδελεχοῦς παρατηρήσεως εἰναι δυνατὸν νὰ ἔξακριβώνωνται. Τοιαῦτα χαρακτηριστικά. ἀποτελεῖ πρὸ πάντων ἡ χρῆσις τῶν προθέσεων, τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ἄλλων μορίων τοῦ λόγου. 'Ἐκαστος συγγραφεὺς προτιμᾷ καὶ μεταχειρίζεται συχνότερον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μόριον (γε, τε—τε, τοι, οὖν, δή, ἀλλά, μήν, δηλαδὴ κλπ.)· τηρεῖ πρὸς τούτοις ὡρισμένην μορφὴν κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀρθοῦ ἢ πλαγίου λεγομένου λόγου, καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ διαλόγου, διὰ τῶν καταφατικῶν ἀπαντήσεων, διὰ τῶν ἀναφορῶν εἰς προειρημένα, διὰ τοῦ τρόπου ἀποφυγῆς τῆς χασμαδίας, διὰ τῆς χρήσεως τέλος ὡρισμένων ὄρων κλπ. 'Η ἀπομίμησις τῶν τοιούτων χαρακτηριστικῶν εἰναι ἀδύνατος. Μόνον δ' ἡ νεωτέρα ἔρευνα ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὰ τοι-

Πλάτων—Γ. Παναγιωτίου

αὗτα φαινόμενα ὅσδν ἔπρεπε καὶ διὰ τούτων ἔδημιούργησεν ἐν μέσον, τὸ ὄποιον, δχι μόνον διὰ τὴν ἔξακρίβωσιν τοῦ γνησίως Πλατωνικοῦ ἀπὸ τοῦ μὴ τοιούτου δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀσφαλῶς καὶ μετὰ βεβαιότητος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔξακρίβωσιν τῶν χρονικῶν περιόδων, καθ' ᾧ ἐγράφη ἕκαστος τῶν γνησίων Πλατωνικῶν διαλόγων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, διότι αὐτὸς ὁ Πλάτων, παρουσιάζει κατὰ τὰς περιόδους τοῦ βίου του, διαφορὰς κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα εἰς τὴν χρῆσιν τῆς γλωσσῆς.¹ Ο νοθευτής λοιπὸν προδίδεται τόσον διὰ τοῦ ἀδυνάτου σχεδὸν τῆς ἀπομιμήσεως κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν μορίων καὶ τῶν ἀλλων γλωσσικῶν μορφῶν, δσον καὶ διὰ τοῦ ἀπολύτως ἀδυνάτου νὰ ἀπομιμηθῇ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὑφος τοῦ Πλάτωνος ὡρισμένης χρονικῆς περιόδου. Τοιουτοτρόπως, ἐπὶ τῇ βάσει παρατηρήσεων τοῦ C. Ritter (Untersuchungen über Platon¹), ὁ διάλογος «Ἀλκιβιάδης δεύτερος» παρουσιάζει μᾶλλον γλωσσικήν μορφὴν τῆς πρώτης συγγραφικῆς περιόδου τοῦ Πλάτωνος, παρὰ ὁ διάλογος «Ἀλκιβιάδης πρῶτος», πρὸς τὸν ὄποιον σχετίζεται. Οι διάλογοι «Ἐρυξίας», «Θεάγης», «Ἀντερασταῖ» κλπ. παρουσιάζουν μῆγμα γλώσσης καὶ ὑφους προγενεστέρων καὶ μεταγενεστέρων χρονικῶν περιόδων τοῦ Πλάτωνος. Η ἀπομίμησις συγκρινομένη πρὸς τὸ ἀπομιμηθὲν γνήσιον ἐπιχύνει ἀπλετὸν φῶς εἰς τὸ ζήτημα καὶ πείθει περὶ τῆς μὴ γνησιότητος τῶν τοιούτων διαλόγων. Κατὰ τάλλα, ούδεις ἐκ τῶν διαλόγων, οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει ὀλλων παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν προκαλοῦσιν ὑποψίας περὶ τῆς γνησιότητος, εἶναι ἐλεύθερος καὶ γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν διαφορῶν πρὸς τὰ γνήσια κείμενα.

Ἀκριβής ἐκτίμησις τῶν ἀνωτέρω μέσων πρὸς ἔξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, φέρει εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ούδεν ἔξ αὐτῶν ἀρκεῖ μόνον, δι' ὄριστικὴν ἀπόφανσιν περὶ μιᾶς ἔκάστης ἐκ τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι δὲ τὸ σύνολον αὐτῶν, δηλαδὴ ἡ δι' ὄλων τῶν εἰρημένων μέσων ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐρευνα, ἔξασφαλίζει τὴν κρίσιν περὶ γνησιότητος ἢ μή. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ μέσα αὐτὰ ἔχουν ίσα πρὸς ἄλληλα πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα, κατὰ τρόπον ὀστε νὰ συνεισφέρουν ἔξ ίσου εἰς τὴν ἐρευναν, καὶ νὰ συμπληρώνη τὸ ἐν τῷ ἄλλο. Εἰδομεν ὅτι ἀπὸ τὰς μαρτυρίας τῶν Ἀρχαίων, αἱ

1. Καὶ ὁ ν. Arpim διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς γλώσσης συνετέλεσε παρέ πολὺ εἰς τὴν ἔξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος τῶν διαλόγων.

τοῦ Ἀριστοτέλους, ὃπου είναι σαφεῖς οιάλιστα, ἔχουν πολὺ μεγαλύτερον κῦρος, ἐνῷ η χρῆσις τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὑφους, κατόπιν προσεκτικῆς ἔξετάσεως καὶ ἐρεύνης, παρέχουν ἀπολύτως σταθεράν καὶ βεβαίαν βάσιν πρὸς σχηματισμὸν δρθῆς κρίσεως. Δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς ἐνταῦθα νὰ κρίνωμεν ἕκαστον διάλογον συμφώνως πρὸς τὴν εἰρημένην μέθοδον, καὶ νὰ δώσωμεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ παρακολουθήσῃ τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς ἔξακριθσεως τῆς γνησιότητος καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας. Τὸ τοιοῦτον θὰ ὑπερέβαινε τὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἔργου. Διὰ ποῦτο περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀναγκαιότατα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, καὶ κατωτέρω, ὃπου γίνεται λόγος περὶ ἔκαστου διαλόγου, ἀναφέρομεν σχετικά περὶ τῆς γνησιότητος.

Διαλόγους λοιπὸν ἀδιαφιλονικήτως γνησίους τοῦ Πλάτωνος, τοὺς ὅποιοὺς συχνά ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης σαφῶς, ἔχομεν κατὰ πρῶτον τὴν «Πολιτείαν», τὸν «Τίμαιον» καὶ τοὺς «Νόμους». Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει ὡς Πλατωνικὸν διάλογον καὶ τὸν «Φαίδωνα» (Μετά τὰ φυσ. I, 9.—991). Ὁ διάλογος «Φαίδρος» ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην (Ρητορ. III, 7) καὶ ὁ ἐν αὐτῷ δρισμὸς τῆς ψυχῆς δίς (τοπικ. YII, 3. 140 καὶ Μεταφυσ. XII, 6, 1071). Τοιουτοτρόπως δὲ ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι διάλογοι: τὸ «Συμπόσιον», ὁ «Γοργίας», ὁ «Μένων» καὶ ὁ «Ιππίας ἐλάσσων». Ὁ «Θεαίτητος» καὶ ὁ «Φίληβος» δὲν ἀναφέρονται μέν, ὑπάρχουσιν δῆμος εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους χωρία Πλατωνικὰ προερχόμενα ἀπὸ τοὺς διαλόγους αὐτούς. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἐνδείξεις βεβαιοῦσαι δτὶ καὶ οἱ διάλογοι «Σοφιστής» καὶ «Πολιτικός» ἔχρησιμοποιήθησαν ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην. Ἡ Ρητορικὴ αὐτοῦ φανερώνει δτὶ εἶχε γνῶσιν τῆς κατὰ Πλάτωνα «Ἀπολογίας Σωκράτους». Τοὺς διαλόγους «Μενέξενον», «Παρμενίδην», «Πρωταγόραν», «Λύσιν», «Χαρμίδην», «Λάχην», «Κρατύλον», «Ιππίαν μείζονα» καὶ «Εὔθυδημον» δὲν ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μόνον διὰ συσχετίσεων ἐμμέσως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν δτὶ ἐγνώριζε καὶ εἶχεν αὐτοὺς ὑπὸ δψιν ὡς συγγραφάς τοῦ Πλάτωνος. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐτονίσθη, ἐκ τοῦ δτὶ εἰς διάλογος δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ἔξαγεται τὸ συμπέρασμα δτὶ τοιοῦτος διάλογος δὲν ἦμπορεῖ νὰ είναι γνήσιον τοῦ Πλάτωνος ἔργον. Εἰς τὴν κρίσιν τῶν μὴ ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος βοηθοῦν καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι ἀρχαίων, ἐπίσης

δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀναμφισβητήτως Πλατωνικῶν, σύγκρισις, ἔρευνα, καὶ ἔξετασις τῶν λοιπῶν συγγραφῶν.

Οὐαὶ στοφάνης δὲ Βυζάντιος περὶ τὰ μέσα τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰώνος ἀναφέρει εἰς τὰς τριλογίας του, περὶ τῶν ὅποιων κατωτέρω γίνεται λόγος, ως Πλατωνικάς συγγραφάς: τὴν Πολιτείαν, τὸν Τίμαιον, τὸν Κριτίαν, τὸν Σοφιστήν, τὸν Πολιτικόν, τὸν Κρατύλον, τοὺς Νόμους, τὸν Μίνωα, τὴν Ἐπινομίδα, τὸν Θεαίτητον, τὸν Εὔθυφρονα, τὴν Ἀπολογίαν, τὸν Κρίτωνα, τὸν Φαιδωνα, τὰς Ἐπιστολάς (Διογεν. Λαέρτ. ΙΙ, 61). Δὲν κάμνει λόγον περὶ τοῦ «Φαίδρου», περὶ τοῦ Συμποσίου, περὶ τοῦ Γοργίου, περὶ Μένωνος, Ἰππίου ἐλάσσονος κλπ., οὓς ἀναφέρει δὲ Αριστοτέλης, ισως διότι δὲ Διογένης διέρπει τὸν Κρατύλον τὸν Μίνωα, τὴν Ἐπινομίδα, τὸν Εύθυφρονα, τὸν Κρίτωνα, τὰς Ἐπιστολάς. Δὲν δυνάμεθα δῆμως διὰ τοῦτο νὰ εἴπωμεν δtti αὐτοὶ ἡ ἐκεῖνοι, οἱ μὴ ἀναφερόμενοι διάλογοι δὲν εἰναι γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα.

Αἱ τε τραλογίαι ἀποτελοῦν πλήρη ὅπωσδήποτε πίνακα τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, διότι αἱ εἰς αὐτὰς μὴ περιλαμβανόμεναι συγγραφαί: «Οροί, Περὶ τοῦ δικαίου, περὶ ἀρετῆς, Δημόδοκος, Σίσυφος, Ἀλκυών, Ἐρυξίας, Ἀξιοχές, εἴτε λόγω τοῦ περιεχομένου, εἴτε λόγω τῆς γλωσσικῆς των μορφῆς καὶ τῶν ἄλλων χαρακτηριστικῶν, πάντοτε ἔθεωρήθησαν μὴ γνήσιοι καὶ οὐδείς ποτε ἤθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτὰς ὡς ἔργα τοῦ Πλάτωνος.

Απὸ τὸν Πίνακα τῶν Τετραλογιῶν πάλιν, κατόπιν ἐπισταμένης ἔρευνης διὰ τῆς ὡς ἀνω περιγραφείστης μεθόδου τῆς πολλαπλῆς ἔξετάξεως, ἔχαρακτηρίσθησαν, ἄλλοι μὲν διάλογοι ὡς ἀναμφισβητήτως καὶ ἀποδεδειγμένως τοῦ Πλάτωνος γνήσια ἔργα, ἄλλοι δὲ ὡς κατὰ πιθανότητα γνήσιοι, ἄλλοι ὡς κατὰ πιθανότητα νόθοι, καὶ ἄλλοι τέλος ὡς ἀποδεδειγμένως μὴ γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα. «Ἔχομεν λοιπόν:

I. Ἀναμφισβητήτως καὶ ἀποδεδειγμένως γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα:

Τὸν Εύθυφρονα, τὴν Ἀπολογίαν, τὸν Κρίτωνα, τὸν Φαιδωνα, τὸν Κρατύλον, τὸν Θεαίτητον, τὸν Σοφιστήν, τὸν Πολιτικόν, τὸν Παρμενίδην, τὸν Φίληβον, τὸ Συμπόσιον, τὸν Φαῖδρον, τὸν Χαρμίδην, τὸν Λάχητα, τὸν Λύσιν,

τὸν Εὔθύδημον, τὸν Πρωταγόραν, τὸν Γοργίαν, τὸν Μένωκα, τὴν Πολιτείαν, τὸν Τίμαιον, τὸν Κριτίαν, τοὺς Νόμους, Ἰππίαν τὸν ἐλάσσονα, καὶ ἑκ τῶν ἐπιστολῶν τὴν δευτέραν, τὴν τρίτην, τὴν ἔκτην, τὴν ἐβδόμην καὶ τὴν ὁγδόην.

2. Κατὰ πιθανότητα γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα:

'Ιππίαν τὸν μείζονα, τὸν Ἰωνα, τὸν Μενέξενον, τὴν Ἐπινομίδα.

3. Κατὰ πιθανότητα μὴ γνήσια ἔργα τοῦ Πλάτωνος:

'Ἀλκιβιάδην τὸν πρῶτον, τὸν Ἰππαρχον, τὸν Κλειτοφῶντα, τὸν Μίνωα.

4. Ἀποδεδειγμένως μὴ γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα:

'Ἀλκιβιάδην τὸν δεύτερον, τοὺς Ἀντεραστάς, τὸν Θεάγην.

'Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, δέκα τριῶν τὸν ἀριθμόν, ἡ μὲν περώτη ὡς φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Δίων Διονυσίῳ εὗ πράττειν...» δὲν θεωρεῖται Πλατωνική. Περὶ τῶν λοιπῶν δώδεκα ἐπικρατοῦσι διάφοροι γνῶμαι. 'Ο Βιλαμόβιτς ἀναγνωρίζει ὡς γνήσιας: τὴν ἕκτην, τὴν ἐβδόμην καὶ τὴν ὁγδόην. 'Άλλοι ἀναγνωρίζουν καὶ τὴν δευτέραν μετὰ τούτων ὡς γνησίαν. Κατὰ πολλοὺς αἱ ἐπιστολαί: δευτέρα, τρίτη, τετάρτη, πέμπτη, ἐνάτη, δωδεκάτη καὶ δεκάτη τρίτη δὲν εἰναι γνήσιαι, ὅπως καὶ αἱ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Σωκρατικῶν ἐπιστολῶν ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Πλάτωνα. Άι ἐπιστολαί, δεκάτη καὶ ἐνδεκάτη, παρέχουν ὀμφιζολίας τινας μόνων περὶ τῆς γνησιότητός των.

4. Χρόνος συγγραφῆς καὶ διαδοχικὴ σειρὰ τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος.

α') 'Η παρὰ τῶν ἀρχαίων κατάταξις τῶν διαλόγων εἰς σειράς.

'Η σπουδὴ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος διὰ τῶν Διαλόγων αὐτοῦ ἔφερε πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγκην συσχετίσεως τούτων καὶ κατατάξεως εἰς μίαν ἥ καὶ περισσοτέρας σειράς, ὅπου αἱ φιλοσοφικοὶ θεωρίσι τὰ ἐμφανίζωνται κατὰ συνεχεῖς γραμμᾶς. 'Η ἀρχὴ, διμως τῆς τοιαύτης συσχετίσεως καὶ κατατάξεως δὲν

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΗ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ Ε. ΠΕΤΣΙΟΥ

ήτο πάντοτε ή αύτή, ἀλλὰ διάφορος, ὀναλόγως πρὸς τὰς περὶ Πλάτωνος καὶ Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἀντιλήψεις καὶ θεωρίας ἐκάστης ἐποχῆς· Ἐπίστης, λόγω τῆς εἰπλῆς—φιλοσοφικῆς καὶ ποιητικῆς—μορφῆς, τῶν διαλόγων, ἐγένετο ουσχέτισις τούτων καὶ κατάταξις, τόσον φιλοσοφική, ὃσον καὶ φιλολογική, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμη ἔχομεν, ἀφ' ἐνὸς μὲν μίαν φιλοσοφικὴν καὶ διδακτικὴν διαίρεσιν τῶν Διαλόγων εἰς κατηγορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ μίαν λαγοτεχνικὴν καὶ φιλολογικὴν εἰς τριγάσις καὶ τετραλογίας. Ἡ τελευταία αὕτη διαιρεσίς καὶ κατάταξις ἐπικρατεῖ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰώνος, διότι καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, τῆς Παλαιᾶς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, μέχρι τοῦ δεκάτου ἑννάτου αἰώνος, ἡ συγγραφὴ τῶν διαλόγων ἐνομίζετο ὡς ἐκτέλεσις ὀρισμένου φιλοσοφικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ προγράμματος τοῦ φιλοσόφου. Άι τετραλογίαι ἐπεβλήθησαν, τὸ μὲν διότι ἀνταπεκρίνοντο καὶ πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν καθαρῶς διαίρεσιν, τὸ δὲ καὶ διότι ἐφηρμόσθη δι' αὐτῶν ἀπλούστερος τρόπος διαιρέσεως καὶ κατατάξεως ἐκπληρῶν καὶ τὰς φιλολογικὰς καθαρῶς ἐπιθυμίας περὶ διαιρέσεως κλπ. τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ δεκάτου ἑννάτου αἰώνος καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σεΐστρας, μετὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν περὶ Πλάτωνος ἀντιλήψεων καὶ θεωριῶν, ἀλλάσσει καὶ ὁ τρόπος παρατηρήσεως, διαιρέσεως καὶ κατατάξεως τῶν διαλόγων, διότι τώρα πλέον πρόκειται περὶ ἔξακριβώσεως τοῦ τί καὶ πότε δὲ Πλάτων ἔγραψε, καὶ περὶ παρακολουθήσεως τῆς ἔξελίξεως τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ εἰς τοὺς Διαλόγους, οἵτινες λαμβάνονται ὑπὲρ ὡς ἀντικατοπτρίζοντες καὶ παριστάνοντες τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ φιλοσόφου ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ τῇ ἔξελίξει των.

“Ο Ἀριστοτέλης (Μεταφ. III, 2, 1004 β), ἵσως κατὰ παράδοσιν ἐπικρατήσασαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, διακρίνων «πειραστικὴν» καὶ «γνωριστικὴν» φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, εἰς ἐκείνην μὲν τάσσει τοὺς προπαρασκευαστικοὺς καὶ διατικούς διαλόγους, εἰς τοὺς ὅποιους ἔχετάζεται ἔννοιά τις ἢ ἄλλο φιλοσοφικὸν πρόβλημα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δοθῇ ὁριστικὴ λύσις, εἰς τὴν γνωριστικὴν δὲ φιλοσοφίαν τοὺς ἄλλους, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ διδακτικὸν καθαρῶς εἶδος καὶ ἀναπτύσσονται πλήρως αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι. Ἀργότερον, οἱ μὲν πειραστικοὶ διόλογοι ὄνο-

μάσθησαν «ζητητικοί», οἱ δὲ γνωριστικοί, «ύφηγητικοί» (Διογεν. Λαέρτ. III, 49), ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς μορφῆς ἡ τοῦ περιεχομένου ἐν γένει, ὑποδιαιροῦντο: α) Οἱ ζητητικοί εἰς «γυμναστικούς» καὶ εἰς «ἄγωνιστικούς, ἐκ τῶν δποίων, οἱ μὲν γυμναστικοὶ περιελάμβανον τοὺς «μαίευτικούς» ἀφ' ἐνὸς καὶ τοὺς «πειραστικούς» ἀφ' ἑτέρου διαλόγου, οἱ δὲ ἀγωνιστικοὶ τοὺς δνομασθέντας «ένδεικτικούς» καὶ τοὺς «ἀνατρεπτικούς». β) Οἱ «ύφηγητικοί» εἰς «Θεωρητικούς» καὶ εἰς «πρακτικούς», ἐκ τῶν δποίων πάλιν, οἱ μὲν πρῶτοι περιελάμβανον τοὺς «φυσικούς» καὶ τοὺς «λογικούς» λεγομένους διαλόγους, οἱ δὲ δεύτεροι τοὺς «ἡθικούς» καὶ τοὺς «πολιτικούς». Εἰς Διογένην τὸν Λαέρτιον, ὃπου περιλαμβάνεται ἡ τοιαύτη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περιεχομένου διαίρεσις (III, 49), ἀπαντῶμεν καὶ ἑτέραν διαίρεσιν τῶν διαλόγων συμφώνως πρὸς τὴν «μορφὴν» αὐτῶν, εἰς «δραματικούς», «διηγηματικούς» καὶ εἰς «μεικτούς». Καὶ ὁ Ἀλβῖνος ἀκολουθεῖ τοιαύτην διαίρεσιν, κατὰ τὸν δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, μὲ δλίγας διαφοράς, ἐφαρμόζων τὸ ἀξίωμα: διδασκαλία, πρᾶξις, ἀπόδειξις, ὅπερ κατὰ τὴν ἀντίληψιν του ἐτήρησεν ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Σχεδίου καὶ προγράμματος τῆς συγγραφῆς τῶν Διαλόγων του. Κατὰ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν τοῦ Ἀλβίνου, οἱ διάλογοι εἶναι τὸ μὲν ὑφηγητικοί, τὸ δὲ ζητητικοὶ ἐπίσης. Οἱ ζητητικοὶ ὑποδιαιροῦνται εἰς γυμναστικούς, εἰς ἀλεγκτικούς, εἰς ἄγωνιστικούς καὶ ἀνατρεπτικούς. Τοὺς γυμναστικοὺς χωρίζει καὶ ὁ Ἀλβῖνος, εἰς πειραστικούς καὶ εἰς Μαιευτικούς. Οἱ ὑφηγητικοὶ ὑποδιαιροῦνται παρ' αὐτοῦ εἰς φυσικούς, ἡθικούς καὶ πολιτικούς, καὶ εἰς λογικούς.

Ἡ τοιαύτη διαίρεσις ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐτηρήθη καὶ εἰς τὸν εἰς τετραλογίας χωρισμὸν τῶν διαλόγων, σχηματίσασα δευτέρους, τρόπον τίνα, ἐπεξηγηματικοὺς τίτλους τούτων, ὅπως λ.χ.: «Εὐθύδημος», ἢ «έριστικὸς–ἀνατρεπτικός», «Πολιτεία, ἢ περὶ δικαίου, πολιτικός», «Πρωταγόρας, ἢ ἐνδεικτικός», «Λάχης, ἢ περὶ ἀνδρείας, μαιευτικός», «Γοργίας, ἢ περὶ ρητορικῆς, ἀνατρεπτικός», «Μένων, ἢ περὶ ἀρετῆς, πειραστικός» κλπ. Ἡ εἰς Τετραλογίας διαίρεσις ὑποδίδεται συνήθως εἰς τὸν Θράσυλλον,¹⁾ ἀστρολόγον τοῦ αὐ-

1. Κατὰ τὸν H. Usener (Nachr. d. Gött. Ges. 1892) τὰ τοιαύτην

τοκράτορος Τιβερίου, φαίνεται θύμως, κατόπιν βαθυτέρας ἔξετάσεως, ότι είναι πολὺ παλαιοτέρα. Τοῦτο, διότι ὁ Διογένης Λαέρτιος (III 56) λέγει ότι κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Θρασύλλου, αὐτὸς δὲ Πλάτων ἔξεδωκε τοὺς Διαλόγους «κατὰ τὴν τραγικὴν τετραλογίαν», ³⁾ ὃ δὲ Ἀλβίνος ἀναφέρει ότι: «εἰσὶν....οἱ κατὰ τετραλογίαν διελόντες αὐτοὺς κατατάσσουσι (τοὺς διαλόγους) πρώτην τετραλογίαν περιέχουσαν τὸν Εύθυφρονα καὶ τὴν Ἀπολογίαν καὶ τὸν Κρίτωνα καὶ τὸν Φαιδρονα..... ταύτης τῆς δόξης, εἰσὶ Δερκυλίδης καὶ Θράσυλλος. "Οπως καὶ ἀν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἰναι ἀποδεδειγμένον ⁴⁾ πλέον ότι αἱ τετραλογίαι, ὡς διαιρεσὶς τῶν Διαλόγων, τηροῦνται ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆδη μετὰ τὸν Ἀρκεσίλαον (315–241 πρὸ Χρ.), διὰ νὰ είναι δὲ ἐν χρήσει τότε, σημαίνει ότι προϋπήρχον ὡς διαιρεσίς, μὴ ἀντιβαίνουσα ἀπό τινος ἀπόψεως—τούλαχιστον ὡς πρὸς μερικοὺς διαλόγους—καὶ πρὸς ὀρισμένην τάσιν αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος.

"Αν λοιπὸν ἡ εἰς τετραλογίας διάκρισις αὐτῇ είναι τόσον παλαιά, τότε κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ προηγήθῃ καὶ τῆς εἰς Τριλογίας διαιρέσεως παρὰ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου, δὲ διποίος ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 264–185 πρὸ Χρ. ⁵⁾ Τούτου δὲ δοθέντος, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ότι καὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ Γραμματικοί, είχον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸ ὄφθαλμῶν, μετὰ τῆς ἀλλης ὡς ἀνωτέρω, καὶ τὴν εἰς τετραλογίας διαιρεσιν τῶν Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. "Ισως ἡ τοιαύτη διαιρεσίς νὰ συνετέλεσε καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀναλόγου ἀντιλήψεως περὶ σχεδίου αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν συγκρότησιν τετραλογιῶν. Συμφώνως πρὸς τὴν τοιαύτην παράδοσιν, αἱ διάφοροι τετραλογίαι ἐσχηματίσθησαν ὡς ἔχῆς: Οἱ «Νόμοι» ἔθεωροῦντο τελευταῖον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, ἐνῷ οἱ Διάλογοι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν δίκην καὶ τὸν θάνατον τοῦ

διαιρεσιν ἔκαμε πράγματι δὲ Τυραννίων, φίλος τοῦ Θρασύλλου.

2. Ἐπομένως δὲν λέγει δὲ Διογ. Λαέρτ. ότι δὲ Θράσυλλος ἔχώρισε τοὺς διαλόγους εἰς τετραλογίας, διποίοις πολλοῖς νομίζουν. Η Ιδέα ότι δὲ Πλάτων συνέλαβε τὴν ίδεαν νὰ διακρίνῃ τετραλογίας καὶ τριλογίας τῶν διαλόγων του κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ποιητῶν, προηλθεν ἐκ τῆς συσχετίσεως τῶν διαλόγων: Θεαιτήτου, Σοφιστοῦ, Πολιτικοῦ καὶ Φιλοσόφου (διτις δὲν ἔγραφη) ἀφ' ἑνός, καὶ Πολιτείας, Τιμαίου, Κριτίου, ἀφ' ἑτέρου.

3. E. Beck: Archiv f. Geschichte d. Philosophie (1904).

4. Πρβλ. Grote: Plato and the other Companions of Socrates.

Σωκράτους ἐνομίζετο ότι αὐτοὶ ἔχραφησαν πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Δὲν λείπουν μᾶλιστα καὶ οἱ φρονοῦντες ότι ὁ «Ἐ νθύ φρων», ἔγραψη καθ' ὅν χρόνου ἀκόμη ἐδικάζετο ὁ Σωκράτης. Τοιουτοτρόπως ἡ πρώτη τετραλογία ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ Εὐθύφρονος, ἐκ τῆς Ἀπολογίας, ἐκ τοῦ Κριτωνος καὶ ἐκ τοῦ Φαιδωνος. Ἡ δεν τέρα τετραλογία ἀρχίζει μὲ τὸν «Κρατύλον», ὃπου ἀναφέρεται (396c5) ότι πρὸ διλίγου δ Σωκράτης συνωμίλει πρὸς τὸν Εὔθυφρονα, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐθεωρήθη ὡς ἀμεσος σχέσις καὶ συνέχεια τοῦ διαλόγου τούτου πρὸς τὸν «Εὔθυφρονα». Ἀκολουθεῖ ὁ «Θεαίτητος» διτὶς προϋποθέτει τὴν κατηγορίαν τοῦ Σωκράτους. Πρὸς τὸν Θεαίτητον, λόγῳ τοῦ περιεχομένου, σχετίζονται ἀμέσως ὁ «Σοφιστής» καὶ ὁ Πολιτικός. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τοιούτου κανόνος παρουσιάζετο καὶ ἡ προτελευταία τετραλογία, ἡ δγδόη, ἐτοίμη σχεδὸν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ότι εἰς τὴν συνεχῆ σειράν, τῆς «Πολιτείας», τοῦ «Τιμαίου» καὶ τοῦ «Κριτίου» ἔπειτε νὰ προστεθῇ καὶ εἰς ἀκόμη, συγγενῆς κατὰ τὸ περιεχόμενον, διάλογος. Ὡς τοιούτος προσετέθη ὁ «Κλειτόφων» ἔχων διὰ τοῦ περιεχομένου του σχέσιν πρὸς τὴν Πολιτείαν. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν συσχέτισιν ταύτην συνεδυάσθη καὶ ὁ «Μίνως» πρὸς τοὺς «Νόμους» καὶ κατὰ συνέχειαν πρὸς τούτοις ἡ «Ἐπινομία» καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ εἰς τὴν ἐννάτην τετραλογίαν.

Πιθανῶς τὰς τέσσαρας αὐτὰς τετραλογίας περὶ τὸ τέλος τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζαντίος (264–185 πρὸ Χρ.) ἔχωρισεν εἰς πέντε τριγίας, παραλείψας τὸν διάλογον «Κλειτόφωντα», ἐφ' ὅσον δέκα πρέπει διαλόγους μόνον ἔπειτε νὰ περιλάβουν αἱ τριλογίαι του αὐτοί, αἱ ὅποιαι εἶναι:

1. Πολιτεία, Τίμαιος, Κριτίας 2.—Σοφιστής, Πολιτικός, Κρατύλος, 3.—Νόμοι, Μίνως, Ἐπινομίς 4.—Θεαίτητος, Εὐθύφρων, Ἀπολογία, 5.—Κρίτων, Φαίδων, Ἐπιστολαί. Τοὺς λοιποὺς διαλόγους ἀνέφερεν ἐνας ἔκαστον χωριστά. (Πρβλ. Διογεν. Λαερτ. III, 61 «τὰ δ' ἄλλα καθ' ἐν καὶ ἀτάκτως»). Ἐξετάζοντες προσεκτικώτερον τὴν τοιαύτην διαίρεσιν τοῦ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου ἀνακαλύπτομεν δινευ δυσκολίας τὴν κατ' ἀρχὴν ἔξαρτησίν της ἀπὸ τὸν εἰς τετραλογίας χωρισμόν. Ἡ τριλογία: Πολιτεία—Τίμαιος—Κριτίας ἀπετέλει ὡς κύριον ἔργον τὴν ἀρχήν. Ἀπὸ τὴν δευτέραν τετραλογίαν ἀφηρέθη ὁ διάλογος «Θεαίτητος», ἵνα, συμφώνως πρὸς τὸν χρόνον καθ'

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ον λαμβάνει χώραν, συνδυασθή πρός τὸν «Εύθυφρονα». 'Αλλ' ὁ «Κρατύλος» ἔμεινε μὲ τοὺς διαλόγους: «Σοφιστὴν» καὶ «Πολευτικὸν», πρὸς τοὺς ὅποιους οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει. 'Η κατάταξις τῶν «Ἐπιστολῶν» μετά τὸν «Φαῖδωνα» ἔξηγεται διὰ τοῦ ὅτι αἱ ἐπιστολαί, ίδιως ἡ ἑβδόμη καὶ ἡ δύζη, λογῷ συγγενείᾳς των πρὸς τοὺς «Νέμοις» ἐτοποθετοῦντο μετά τούτους εἰς τὸ τέλος. Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα γνωρίσματα φέρουν εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης δὲν ἔκαμε τίποτε περισσότερον ἀπό τὸ νὰ κρίνῃ καὶ νὰ μεταρρυθμίσῃ παλαιοτέραν κατάταξιν, κατὰ τετραλογίας. Άλλα μετά τὴν παρέκβασιν αὐτῆν, ἃς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς τετραλογίας. Εἰδομεν ἀνωτέρω πῶς ἐσχηματίσθησαν ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, ἡ δύζη καὶ ἡ ἑνάτη ἐκ τῶν τετραλογιῶν. 'Ἐκ τῶν ὑπολοίπων, τὴ ρίτη διὰ τῶν διαλόγων «Παρμενίδου» καὶ «Φιλήβου» συνεχίζει τὰς περὶ λογικῆς συγγραφὰς τῆς δευτέρας τετραλογίας, καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ Φιλήβῳ περὶ ἡδονῆς θεωρίας προστίθενται ὡς συνέχεια cὶ περὶ «Ἐρωτὸς διάλογοι, τὸ «Συμπόσιον» βασίζονται αἱ ἀκολουθοῦντες «Ἀλκιβιάδης πρῶτος» καὶ «Ἀλκιβιάδης δεύτερος» τῆς τετάρτης τετραλογίας, ἥτις συμπληροῦται διὰ τοῦ «Ἴππάρχου» καὶ τῶν «Ἀντεραστῶν». Τὴν πέμπτην τετραλογίαν ἀντιτελέσσαν οἱ συγγενοῦς περιεχομένου: «Χαρμίδης», «Λάχης», «Λύσις» μὲ τὸν «Θεάγην» εἰς τὴν ἀρχὴν, δικῆν εἰσαγωγῆς εἰς τοὺς πρὸς νεανίας μαθητὰς διαλόγους. 'Η ἑκτη τετραλογία ἡ περιλαμβάνουσα διαλόγους μὲ περιεχόμενον τοὺς ἀγῶνας κατὰ Σοφιστῶν, διὰ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ διαλόγῳ αὐτῆς «Εύθυδήμῳ» προτρεπτικοῦ τοῦ Κλεινίου συνδέεται πρὸς τὴν προηγουμένην πέμπτην. Τὸν «Ἐύθυδημον» τῆς ἑκτης τετραλογίας ἀκολουθοῦν οἱ διάλογοι: «Ἴρωταγόρας», «Γοργίας» καὶ «Μένων». Τοὺς σοφιστικοὺς διαλόγους τῆς τετραλογίας ταύτης συνεχίζουν οἱ διάλογοι τῆς ἑβδόμης τετραλογίας: «Ἴππίας μείζων», ὁ «Ἴππίας ἐλάσσων» καὶ ὁ «Ἰων». 'Ο «Μένεξενος» προσετέθη αὐθαιρέτως εἰς τὴν τετραλογίαν αὐτὴν χάριν συμπληρώσεως.

Λαμβάνοντες ὑπὸ δψιν τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχὴν εἰς τὰς τοιαύτας διαιρέσεις, παρατηροῦμεν μὲν ὅτι κατεβάλλετο φροντὶς διπώς τηρηθῆ ἐν αὐταῖς τὸ σχέδιον ἡ πρόγραμμα συγγραφῆς τοῦ Πλάτωνος, βλέπομεν ὅμως ὅτι ὅχι μόνον τοιοῦτον τὸ δὲν ἐπετυγχάνετο, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ συγγένειαν περιεχομένου συ-

σχέτισις και διάταξις δὲν καταρθώνετο. Διά τοῦτο ἀνεμιγνύοντο και πολλαὶ νόθοι συγγραφαὶ εἰς τὰς γνησίας και ἡ διαιρεσίς εἰς τετραλογίας, ὅπου δὲν κατωρθώνετο ὄμαλῶς, ἐγίνετο αὐθαιρέτως. Και ἐπεκράτησε μὲν, ὅπως και ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶδομεν, ἡ κατὰ τετραλογίας διαιρεσίς τῶν διαλόγων μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, και τηρεῖται αὐτῇ εἰς τὰς στερεοτύπους ἔκδόσεις, δὲν εἴναι ὅμως δυνατὸν νὰ ἴκανοποιήσῃ πλέον τὴν νεωτέραν και σύγχρονον ἐπιστήμην, ἥτις ἀφῆκε τὴν «παράδοσιν» κατὰ μέρος και ἐπιδιώγει διά τῆς ἱστορικῆς ἑξακριβώσεως και ἐρεύνης νὰ διολευκάνη τόσον τὸ ζήτημα τῆς γνησιότητος, δσον και τὸ τῆς πραγματικῆς σχέσεως και διαδοχικῆς θειρᾶς τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος.

*ΕΡΓΑΣΙΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΥ*

β) Αἱ γεώτεραι θεωρίαι περὶ χρόνου συγγραφῆς και σχέσεως τῶν διαλόγων.

Μετά τινας ἀκάρπους προσπαθείας (Tennemann 1795 κλπ.), αἱ ὅποιαι ὅμως ήσαν χαρακτηριστικαὶ διὰ τοὺς νεωτέρους προσανατολισμούς, πρῶτος ὁ Schleiermacher περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος οἰδῶνος κατέγινε σοβαρῶς εἰς τὸ νὰ κατατάξῃ τὰς Συγγραφὰς τοῦ Πλάτωνος συμφώνως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν σχέσιν και ἀλληλούχιαν. Λαβὼν ὑπὸ δψιν ὅτι ὁ Πλάτων, κατὰ τὸν διάλογον «Φαῖδρον», ἔχετίμα περισσότερον τὸν προφορικὸν λόγον, τὸν διὰ ζωσῆς διάλογον, τοῦ γραπτοῦ, ἀνεγνώρισεν ὡς λογικὴν συνέπειαν, ὅτι και εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ὁ φιλόσοφος προσεπάθησε νὰ δώσῃ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ προφορικοῦ λόγου. Διὰ τοῦτο, και πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παιδαγωγικοῦ και διδακτικοῦ προγράμματος, ὁ εἰς διάλογος ἀποτελεῖ ἔνισιον τι και συγχρόνως συνέχειαν προηγουμένου και βάσιν τοῦ ἐπομένου, προκαλῶν οὕτω κίνησιν ψυχικήν, ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀλήθειαν και ὅρεξιν πρὸς ἔρευναν και ζήτησιν. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ὁ Schleiermacher ἔχωριζε τοὺς Διελόγους, εἰς στοιχειώδεις, εἰς ἐρευνητικούς, και εἰς παραστατικούς. 'Ἐκ παραλλήλου ἀνεγνώριζε και ἄλλας συγγραφὰς τοῦ Πλάτωνος γραφείσας κατ' εύκαιρίαν και ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸ τοιοῦτον πρόγραμμα τοῦ φιλοσόφου. 'Ἐπειδὴ, κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτῆν, ὁ Πλάτων ἤθελε νὰ ἀσκήσῃ και συνηθίσῃ τοὺς μαθητάς του εἰς τὰ αὐτενεργῶς σκέπτεσθαι και ἔρευναν, διὰ τοῦτο ἀργίζει κατ' ἀνάγκην μεθοδικῶς, διὰ μύθων και εἰκόνων, νὰ διδάσκῃ μὲ τοὺς διαλόγους.

του, πρό τοῦ φέρη εἰς προβλήματα καὶ θετικὰ ἀξιώματα. Τούτου ἔνεκα λοιπόν, φιλόλογος «Φαῖδρος» είναι, κατά τὸν Schleiermacher, τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Ὁ «Φαῖδρος» μετά τοῦ «Πρωταγόρου» καὶ τοῦ «Παρμενίδης» ἀποτελοῦν τὴν πρώτην ὁμάδα διαλόγων, εἰς τοὺς ὅποιούς υπάρχουν οἱ πυρῆνες διὰ τὴν εἰς δὲλλας μεταγενεστέρας συγγραφάς ἀνάπτυξιν τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τῆς Ἱδεοθεωρίας. Μετά τὴν ὁμάδα αὐτὴν τοποθετοῦνται παρὰ τοῦ Schleiermacher οἱ διάλογοι: «Θεαίτης», «Σοφιστής», «Πολιτικός», «Φαῖδων» καὶ «Φιλόβοις», διότι εἰς αὐτοὺς ἀναπτύσσεται τάχα ἡ Διαλεκτική καὶ ἡ μέθοδος τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης. Ἀκολουθεῖ τρίτη ὁμάδα διαλόγων, ἀποτελουμένη ἐκ τῆς «Πολιτείας», ἐκ τοῦ «Τιμαίου» καὶ ἐκ τοῦ «Κριτίου», ὃπου παρουσιάζεται ἡ πλήρης ὀριμότης καὶ ἡ φιλοσοφική τοῦ Πλάτωνος ἀνάπτυξις, ὃπου δὲ πρὸς τούτοις, παριστάνται ἀντικείμενικῶς καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ. Πρὸς τὰς τρεῖς αὗτάς κυρίας ὁμάδας τῶν διαλόγων συνδυάζει ὁ Schleiermacher εἰς τὸν ὥραν κατ'εύκαιρίαν συγγραφέντας λοιπούς διαλόγους. Ἀναγνωρίζει καὶ ἐτέραν τινα τάξιν διαλόγων ἀποτελουμένην εἴτε ἐκ νόθων, εἴτε ἐξ ἄνευ σπουδαιότητος καὶ σημασίας συγγραφῶν. Καὶ τοὺς διαλόγους τούτους μοιράζει εἰς τὰς τρεῖς είρημένος ὁμάδας. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν κατὰ τὴν διαίρεσιν καὶ κατάταξιν τοῦ Schleiermacher, : I) Διαλόγους στοιχειώδεις καὶ προπαιδευτικούς: α) τὸν Φαῖδρον, τὸν Πρωταγόραν καὶ τὸν Παρμενίδην, β) τὸν Λύσιν, τὸν Λάχητα, τὸν Χαρμίδην καὶ τὸν Εύθυφρονα. Ἡ Ἀπολογία, ὁ Κρίτων, θεωροῦνται ἔργα κατ'εύκαιρίαν γραφέντα, ἱστορικοῦ περιεχομένου. Μικροί διάλογοι, ὃπως οἱ Ἀλκιβιάδαι, ὁ Ἰππαρχος, οἱ Ἀντερασταί, ὁ Θεάγης, οἱ δύο Ἰππίαι, ὁ Ἰων, ὁ Μενέχενος, ὁ Κλειτοφῶν κλπ. θεωροῦνται παρ' αὐτοῦ δχι γγήσιοι. II) Διαλόγους ἐρευνητικούς καὶ διαλεκτικούς: α) τὸν Θεαίτητον, τὸν Σοφιστήν, τὸν Πολιτικόν, τὸν Φαίδωνα τὸν Φίληβον, β) τὸν Γοργίαν, τὸν Μένωνα, τὸν Εύθύδημον, τὸν Κρατύλον, τὸ Συμπόσιον. III) Διαλόγους παραστατικούς περιλαμβάνοντας πλήρη τὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος. α) τὴν Πολιτείαν, τὸν Τίμαιον, τὸν Κριτίαν, β) τοὺς Νόμους.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ τοῦ Schleiermacher σημαίνει βεβαίως πρόοδον εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, δλλ' δχι καὶ πλή-

ρη ἐπιτυχίαν εἰς τὴν κατάταξιν καὶ διαίρεσιν τῶν διαλόγων. Ἡ παραδοχὴ ἑταῖμου Πλατωνικοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ προγράμματος ἔκτελεσθέντες βαθμηδὸν μεθοδικῶς διὰ τῶν διαλόγων, ἀποτελεῖ ἀντίφασιν, δχι μόνον πρὸς ὅσα ἡ παρακολούθησις καὶ μελέτη τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος φέρει εἰς φῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅσα εἰς τοὺς διαλόγους αὐτοὺς περιλαμβάνονται, διότι εἰς τοὺς διαλόγους τῆς πρώτης ὁμάδος λ.χ. δχι πυρῆνες τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος, ἀλλὰ ζήτησις καὶ ἔρευνα, προείστις τις ἔξελιξεως παρουσιάζεται. Ὁ Schleiermacher, ἐνῷ ἀφ' ἐνὸς πιστεύει διὰ τῶν διαλόγων ἀπὸ τῆς πρώτης ὁμάδος, βαθμηδὸν ἀναπτύσσονται αἱ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος καὶ τοιοῦτορότερως διδάσκονται παρ' αὐτοῦ, παραδέχεται ἀφ' ἑτέρου καὶ σύστημα, τὸ δποίον δογματικῶς ἐμφανίζει εἰς τὸ τέλος. Ἐνεκα πάντων τούτων ἀναγκάζεται νὰ χαρακτηρίζῃ αὐθαιρέτως ἔκαστον διάλογον, νὰ προσδιορίζῃ ὡς κεντρικὴν ἰδέαν δ.τι συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις του, νὰ συσχετίζῃ τοὺς διαλόγους ἀνευ ἐπαρκοῦς δικαιολογίας καὶ νὰ ἀπορρίπτῃ τέλος διαλόγους μὴ προσαρμοζομένους εἰς τὸ σύστημά του αὐτό.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ προσοχὴ ἐστράφη ὀπωσδήποτε εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως τῶν Συγγραφῶν, καὶ ὅ.τι δὲν κατώρθωσεν ὁ Schleiermacher, φροντίζουν νὰ ἐπιτύχουν ἄλλοι. Ὁ Fr. Ast. διακρίνων: α) Σωκρατικοὺς διαλόγους χαρακτηρίζομένους διὰ τῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς μορφῆς, β) διαλεκτικοὺς ἡ μεγαρικοὺς διαλόγους, εἰς οὓς ἡ ποιητικὴ μορφὴ ἔχει περιορισθῆ κατὰ πολὺ, καὶ γ) καθαρῶς ἐπιστημονικοὺς ἡ Σωκρατικοπλατωνικοὺς διαλόγους, ὅπου ποίησις καὶ διαλεκτικὴ συνδυάζονται, κατ' αὐτόν, διαιρεῖ τοὺς διαλόγους εἰς τρεῖς ἀναλόγους κατηγορίας, καὶ ἀπορρίπτει ὡς νόθους ἔκείνους, οἱ δποίοι δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικά¹⁾ Ὁ Socher²⁾ καὶ δ Stahl-

1. Πρβλ. Fr. Ast: Platons Leben und Schriften — Leipzig 1816. Σωκρατικοὺς θεωρεῖ δ Fr. Ast. τοὺς διαλόγους: Πρωταγόραν, Φαιδρον, Γοργίαν, Φαίδωνα καὶ πιστεύει δι: οὗτοι ἔγραψαν κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ καὶ μετά θάνατον τοῦ Σωκράτους χρόνους—Διαλεκτικοὺς ἡ μεγαρικοὺς διομάζει: τὸν Θεαίτητον, τὸν Σοφιστήν, τὸν Πολιτικόν, τὸν Παρμενίδην καὶ τὸν Κρατύλον. Καθαρῶς ἐπιστημονικοὺς θεωρεῖ: τὸν Φίληβον, τὸ Συμπόσιον, τὴν Πολιτείαν, τὸν Τίμαιον καὶ τὸν Κριτίαν.

2. Πρβλ. J. Socher: Über Platons Schriften — München 1820.— Ὁ Socher διακρίνει τέσσαρας περιόδους: α) τὴν μέχρι τῆς δίκης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, εἰς ἣν ἀναφέρει τὸν Θεάγην, τὸν Λέχητα, ἣν

ἴα υἱοῦ²⁾ προσεπάσησαιν νὰ κατατάξουν τοὺς διαλόγους κατὰ χρονολογικὰς σειράς, δὲν ἔπειτον ὅμως, διότι ἐστηρίχθησαν εἰς βάσεις καὶ ὑποθέσεις ὅχι βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς. Καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ Παιδαγωγικὸς Hegel αὐτὸν κατέγινεν εἰς τὴν κατὰ χρονολογίαν κατάταξιν τῶν Συγγραφῶν πρὸς τὸν σκοπὸν ἔξακριθώσεως τῆς λαβούστης χώραν γενέσεως τῶν ίδεων καὶ τῆς θεοφράστης, δὲν κατώρθωσεν ὅμως μὰ ὑποτάξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ὅλας τὰς Συγγραφάς.

Μετὰ τούτους, ὁ Karl Fries d. Hegelianus, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Schleiermacher, ἔφερεν εἰς ὀρισμένα καὶ σαφῆ ἀποτελέσματα διὰ τῆς ἐρεύνης τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων. 'Ο Hegelianus, παραδέχεται μὲν διτὶ τὸ σύνολον τῶν Πλατωνικῶν συγγραφῶν παρουσιάζει ἀνάπτυξιν καὶ παραγωγὴν θεωριῶν μεγάλην καὶ ἔξοχον, τὴν αἵτιναν ὅμως καὶ ὀφορμὴν τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως καὶ παραγωγῆς δὲν ἀποδίδει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν σκοποῦ καὶ προγράμματος, καθὼς ὁ Schleiermacher, ἀλλ' εἰς τὴν βαθμιαίως γενομένην ψυχικήν καὶ πνευματικήν ἀνθησιν τοῦ φιλοσόφου. Εἰς τοὺς διαλόγους, μὲν ἄλλας λέξεις, δὲν ἐκτελεῖται πρόγραμμα τῶν ὅσων κατεῖχεν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ παριστάνεται μία πορεία ἔξελίξεως λαβούσα χώραν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, δι' ἐπιδράσεως ἐκ μέρους τῆς ἐποχῆς του, τὰ δὲ στάδια

πίαν τὸν ἔλασσονα. 'Ἀλκιβιάδην α', τὸν Μένωνα, τὸν Κρατύλον, τὸν Εὔθυφρονα, τὴν 'Ἀπολογίαν, τὸν Κρίτωνα καὶ τὸν Φαῖδωνα. β) τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους μέχρι τῆς ιδρύσεως τῆς 'Ακαδημίας περίοδον, εἰς ἣν τάσσει κατά σειρὰν τοὺς διαλόγους: 'Ιωνα, Εὔθυδημον, 'Ιππίαν μείζονα, Πρωταγόραν, Θεαίτητον, Γοργίαν, Φίληβον γ) τὴν ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς 'Ακαδημίας μέχρι τοῦ ἔξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος περίοδον, καθ' ἣν συνεγράφησαν, κατ' αὐτόν, οἱ διάλογοι: Φαῖδρος, Μενέγενος, Συμπόσιον, Πολιτεία καὶ Τίμαιος. δ) τὴν περίοδον τῶν γηρατέων τοῦ Πλάτωνος, εἰς ἣν ἀποδίδει τὴν συγγραφὴν τῶν «Νόμων».

3. Πρβλ. Stalbaum: De Plat. vita ingenio et scientiis 1827.— 'Ο Stalbaum χωρίζει εἰς τρεῖς περιόδους χρονικάς τοὺς διαλόγους: α) μέχρι τῶν ὀμέσως μετὰ θάνατον τοῦ Σωκράτους χρόνων (Λύσις, 'Ιππίας μείζων, 'Ιππίας ἔλασσων, Χαριζῆς, Λάχης, Εύθυδημος, Κρατύλος, 'Ἀλκιβιάδης α'. Μένων, Πρωταγόρας, Εύθυφρον, 'Ιων, 'Ἀπολογία, Κρίτων, Γοργίας), β) εἰς τὸ μεταξύ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας εἰς Σικελίαν ἀποδημίας διάστημα, καθ' ὃ ἐγράφησαν: δ Θεαίτητος, δ Σοφιστής, δ Πολιτικός, δ Παρμενίδης, δ Φαῖδρος, τὸ Συμπόσιον, δ Φαῖδων, δ Φίληβος, ή Πολιτεία, δ Τίμαιος, γ) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας εἰς Σικελίαν ἀποδημίας, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πλάτωνος διάστημα αὐτὸν ἀποδίδει τὴν συγγραφὴν τῶν Νόμων καὶ τοῦ Κριτίου.

τῆς τοιαύτης ἔξελίξεως ἀπεικονίζονται εἰς τοὺς διαλόγους κατὰ τὴν διαδοχικήν των σειράν, συμφώνως πρὸς τὰς χρονικὰς περιόδους, καθ' ἃς ἐγράφησαν. Ή τοιαύτη ἔξέλιξις φέρει, κατὰ τὸν Hermann, εἰς ώριμότητά τινα καὶ ὀλοκλήρωσιν τῶν Πλατωνικῶν θεωριῶν, ὅπου αἱ φιλοσοφικαὶ ἀπόψεις τῶν Ἐλεατῶν, τοῦ Ἡρακλείτεω τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τῶν Πυθαγορείων «έναρμονίζονται καὶ ἀφομοιώνονται εἰς τὴν περὶ ίδεων Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν». Πρὸ τούτου διὰ τῶν διαφόρων περιπτειῶν καὶ περιηγήσεων εἰς Αἴγυπτον, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, Ἑλαβον χώραν μελέται καὶ σπουδαί, ἀνάπτυξις πείρας, αἱ ὅποιαι χαρακτηρίζουν τὴν ἔξέλιξιν καὶ ἀντικατοπτρίζονται εἰς τοὺς διαδοχικῶς συγγραφέντας διαλόγους. Τοιουτοτρόπως συνδέονται ὁ Hermann τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὴν συγγραφήν τῶν διαλόγων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ βαθμηδόν, διακρίνει τρεῖς χρονικάς περιόδους: α) τὴν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, β) τὴν χρονικὴν περίοδον, καθ' ἥν ὁ φιλόσοφος παρέμεινεν εἰς Μέγαρα καὶ γ) τὴν περίοδον τῆς εἰς Σικελίαν ἀποδημίας καὶ τῆς γνωριμίας του πρὸς τοὺς Πυθαγορείους. Ἀναλόγως χωρίζει καὶ τὰς Συγγραφὰς τοῦ Πλάτωνος εἰς τρεῖς κατηγορίας: α) εἰς τὴν τῶν Σωκρατικῶν διαλόγων, β) εἰς τὴν τῶν μεγαρικῶν καὶ τῆς διαλεκτικῆς καὶ γ) εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν διαλόγων τῶν περιλαμβανόντων ὀλοκληρωτικῶς τὸ σύστημα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Ο διάλογος «Λύσις» ἀντιπροσωπεύει, κατὰ τὸν Hermann, τὴν πρώτην περίοδον, τόσον διὰ τοῦ περιεχομένου, ὃσον καὶ διότι, κατὰ τὸ ἐν Διογένει Λαερτίῳ (III, 35) ἀνέκδοτον, καθ' ὃ διάλογος αὐτὸς ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τοῦ Σωκράτους, ἐγράφη δῆθεν πρὸ τοῦ θανάτου τούτου. Ο «Θεσαΐτης», ὡς γραφεὶς κατὰ τὴν Μεγαρικὴν περίοδον καὶ διλίγον μετά τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὅπως γίνεται φανερόν ἐκ τῆς Εἰσαγωγῆς του, ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν Hermann, ἀντιπρόσωπον τῆς δευτέρας—μεγαρικῆς περιόδου. Τὸ «Συμπόσιον» τέλος θεωρεῖται παρ' αὐτοῦ συγκεντρῶν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τρίτης καὶ τελευταίας περιόδου. Οἱ διάλογοι: Λύσις, Ἰππίας ἐλάσσων, Ιων, Ἀλκιβιάδης α', Χαρμίδης, Λάχης μετά τῶν: «Πρωταγόρου καὶ Εύθυδήμου ὡς συμπληρωτικῶν ἀναφέρονται παρὰ τοῦ Hermann εἰς τὴν πρώτην, Σωκρατικὴν περίοδον. Ή Ἀπολογία, ὁ Κρίτων, ὁ Γοργίας, ὁ Εύθύφρων, ὁ Μένων καὶ Ἰππίας ὁ μείζων θεωροῦνται «μετατικοὶ» ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν περίοδον καὶ κατηγορίαν διαλόγων, τὴν ὅποιαν ἀπο-

τελοῦν: 'Ο Θεαίτητος, ο Σοφιστής, ο Πολιτικός, ο Παρμενίδης και ο Κρατύλος. Η τρίτη περίοδος δρχίζει μὲ τὸν «Φ αὶ δρον» δυστις θεωρεῖται προγραμματικός διάλογος διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀκαδημίας (Περβλ. Socher, Stallbaum) μαζῇ μὲ τὸν «Μενέξενον». Ἀκολουθοῦν κατὰ σειράν: τὸ Συμπόσιον, ο Φαιδρόν, ο Φίληθος, ως ἀντικατοπτρίζοντες τὴν πλήρη ὡριμάτητα τοῦ φιλοσόφου, καὶ τέλος ἔρχονται η Πολιτεία, ο Τίμαιος, ο Κριτίας, καὶ οἱ Νόμοι ὡς συγγραφέντες μετά τὰς τελευταίας εἰς Σικελίαν ἀποδημίας τοῦ φιλοσόφου. Δὲν θά κρινωμεν ἐνταῦθα τὴν τοιαύτην διαίρεσιν καὶ κατάταξιν παρὰ τοῦ Hermann¹), διότι ἀνήκει πλέον εἰς τὴν ιστορίαν καὶ σήμερον ἔχει σημειωθῆ μεγάλη ἔξελιξις καὶ πρόοδος καὶ εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. 'Οφείλομεν δύμας νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὸν Schleiermacher, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν Hermann, τὸν τοιοῦτον προσανατολισμὸν εἰς τὰ κατὰ τὸν Πλάτωνα, καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι ἔθεσαν τὰ Πλατωνικὰ ζητήματα ὄρθως, καὶ ἔκαμον τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν λύσιν τῶν. Οἱ μεταγενέστεροι κινοῦνται μεταξὺ τῶν θεωριῶν καὶ ἀντιλήψεων τῶν δύο τούτων. 'Ο Ritter²), ο Brandis³), ο Ribbing⁴) ἀκολουθοῦν τὸν Schleiermacher, ἐνῷ ο Schwiegler⁵) καὶ ο Steinhart, τὸν Hermann. 'Ο Susemihl⁶), καθὼς καὶ ὅλοι προσπαθοῦν νὰ συνδυάσουν τὰς θεωρίας τοῦ Schleiermacher καὶ τοῦ Hermann. 'Υπάρχουν καὶ ἄλλοι, ὅπως ο Munk,⁷) ο Weisse κλπ. ἀναπτύσσοντες ίδιας ἀντιλήψεις καὶ θεωρίας τόσον περὶ σκοποῦ συγγραφῆς τῶν διαλόγων, ὅσον καὶ περὶ χρόνου συγγραφῆς καὶ κατατάξεως αὐτῶν. 'Άλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ ζητήματος παρουσιάζουν πλέον ὅχι ο σκοπὸς καὶ ο χρονος συγγραφῆς τόσον, ὅσον τὸ δὲ ο Πλάτων εἶχεν εὐθὺς ἔξαρχῆς δλόκληρον τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα ὑπ' ὅψιν καὶ χάριν παραστάσεως τούτου ἔγραψε τοὺς διαλόγους του ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένου σχεδίου καὶ

1. Περβλ. C. Fr. Herrmann: Geschichte und System der Platonischen Philosophie I. 1839

2. Ritter: Gesch. d. Philosophie.

3. Brandis: Handbuch der Geschichte der griechisch-romischen Philosophie.

4. S. Ribbing: genetische Darstellung der platonischen Idealehre L. 1863—64.

5. Geschichte der Philosophie. Schwiegler.

6. F. Susemihl. Diegenetische Entwicklung der platonischen Philosophie (2 τόμ.) Z. 1855—1860).

7. Σημ. 'Ο Munk νομίζει ὅτι οι Διάλογοι ἀποτελοῦν κυρίως βιογραφίαν τοῦ Σωκράτους.

ΕΡΓΑ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ ΛΟΓΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΛΕΤΣΙΟΥ

προγράμματος, ἡ ἀν τὸ ἔξελιξις ἔφερεν εἰς τὴν Πλατωνικήν φιλοσοφίαν. Ἡ μορφὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν διαλόγων, παρουσιάζουν μᾶλλον ἔξελιξιν καὶ διαρκῆ πρόοδον. 'Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ὑπάρχει σύστημα φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος, ἡ τούλαχιστον διοκλήρωσις καὶ ἀνώτερος βαθμός τελειότητος τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας; Βεβαίως ἀν περιορισθῆ κανεὶς εἰς τὸ γράμμα τῶν διαλόγων, ἀναγκάζεται νὰ διακρίνῃ διαρκῶς ἔξελιξιν καὶ πρόοδον ἀπὸ τῆς Ἀπολογίας μέχρι τῶν Νόμων. Καὶ διμως λαβῇ τις ὑπὸψιν τὸ κέντρον τῆς Πλατωνικῆς σκέψεως, ἡ καλύτερον, τὸν ἴδιότυπον πυρῆνα, ὅστις τοιουτοτρόπως (ὅπως φαίνεται εἰς τοὺς διαλόγους) ἀναπτύσσεται καὶ ἔξελισσεται, τότε ὀφείλει νὰ παραδεχθῆσθαι μα φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος ἐκδηλούμενον εἰς ὡρισμένας θεωρίας καὶ ἀντιλήψεις περὶ ζωῆς (ἡθικάς αἰσθητικάς) καὶ περὶ φύσεως. Τοιαύτην λύσιν ὁμως δὲν δίδουν εἰς τὸ πρόβλημα ὅσοι θέλουν νὰ ἀνακαλύψουν εἰς ὡρισμένους διαλόγους πλήρη καὶ σαφῆ περιγραφὴν καὶ παράστασιν φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Πλάτωνος. Καὶ τοιαύτη λύσις ἡτο ἀδύνατος πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς φιλολογίας καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἔρευνης μέχρι βαθμοῦ ώστε διά τοῦ γράμματος νὰ γίνηται ἐμβάθυνσις εἰς τὴν ψυχὴν καὶ κατόπιν νὰ ἐπιτυγχάνηται παράστασις καὶ περιγραφὴ χαρακτηρολογική. Διὰ τούτο, ἀπὸ τὰ μέσα μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, αἱ περὶ Πλάτωνος θεωρίαι καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς Συγγραφὰς τούτου ἔρευναι είχον ὡς κέντρον τὸ ζήτημα ὑπάρχεις συστήματος, ἡ λαβούσης χώραν ἔξελίξεως, καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν μίαν ἡ τὴν ἄλλην ἀποψιν ἐγίνοντο. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀσχολεῖται εἰς τὸ ζήτημα καὶ ὁ E. d. Z e l l e r: (Die Philosophie der Griechen) προσπαθῶν νὰ συνδυάσῃ τὰς θεωρίας τοῦ Schleiermacher πρὸς τὰς τοῦ Hermann, δεχόμενος ἔξελιξιν καὶ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὁ Fr. Überweg μὴ ἀναγνωρίζων τοιοῦτον σύστημα.

'Ἄως πρὸς τοὺς Διαλόγους, ἐνεκα τῶν τοιούτων ἀντιλήψεων γίνεται ἐντελεχῆς ἔρευνα παρὰ τῶν διαφόρων μερίδων, καὶ τὸ πρᾶγμα φέρει εἰς ὑπερκριτικήν, περὶ τῆς δποίας ἐγένετο λόγος εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, καθ' ἦν ἔλαχιστοι μόνον διάλογοι θεωροῦνται γνήσιοι Πλατωνικοί (μόνον ἐννέα, κατὰ τὸn Schaarschmit), 'Ο G r o t e διμως (Plato and the other companions of Sokrates.—Λονδίνον 1865) ἀναγνωρίζει δλας τὰς περισωθείσας Συγγραφὰς τοῦ Πλάτωνος ὡς γνησίας. 'Ἐκ παραλλήλου ἡ ἐπιστήμη ἐστράφη καὶ πρὸς τὸν ἀνεξαρτή-

Πλάτων—Γ. Παναγιωτίδου

E.Y. LIBRARY
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τως τοιούτων ἀντιληψεων και προϋποθέσεων προσδιορισμὸν τῆς γυησιότητος, τοῦ χρόνου συγγραφῆς και τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν Διαλόγων. Και ἔκαστος τούτων ὑπεβλήθη εἰς ἐπισταμένην και πολλαπλῆν ἔρευναν, ¹⁾ διότου ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῆς γλώσσης και τοῦ ὑφους ἔχρησιμοποιήθη ὡς τὸ τελευταῖον και ἀσφαλέστερον μέσον. Ἡδη ἀπὸ τοῦ *Ci o t e ἡ ὑπάρχει μάλιστα και ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἔκαστος διάλογος πρέπει νὰ λαμβάνηται ὡς αὐτὸτελὲς ὅλον και ὡς τοιούτος νὰ μελετᾶται, χωρὶς νὰ ἀνακινήται πλέον τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως και τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς ὅλων τῶν διαλόγων.* Τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν παραδέχεται και ὁ Gomperz διστὶς εἰς τὸ ἔογον του «*G r i e c h e D e u k e r*» ἀσχολεῖται εἰς ἔνα ἔκαστον διάλογον χωριστά, και μόνον παραβολὴν διαλόγων συγγενοῦς περιεχομένου κάμνει. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτήν, οἱ διάλογοι πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ’ ὅψιν ὡς ποιήματα αὐτοτελῆ. Ἀλλὰ και ἡ τοιαύτη ἀντίληψις δὲν λύει τὸ ζήτημα. «Ἐν ποίημα, ἡ και πολλὰ ποιήματα τοῦ αὐτῷ συγγραφέως, δύνανται νὰ κατανοηθοῦν και ἐκτιμηθοῦν δι’ ἀναφορᾶς εἰς τὴν προσωπικότητα και ἔξακριβωσιν τῆς ἔξελίξεως και τοῦ χαρακτῆρος ταύτης. Ἐπὶ πλέον φιλοσοφικά ποιήματα, ὅπως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν οἱ διάλογοι τοῦ Πλάτωνος, περιέχουν θεωρίας και ἀντιλήψεις περὶ κόσμου και ζωῆς, ἀς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀντικειμενικῶς ὑπ’ ὅψιν και ἐν συνεχείᾳ, διὰ συνθέσεως, δίκην ψηφιδωτοῦ ἐνίοτε, τῶν δσων ἔκαστον ποίημα ἡ διάλογος Πλατωνικὸς περιλαμβάνει. Τούτου ἔνεκα, ἡ συσχέτισις τῶν διαλόγων, ἡ κατάταξις αὐτῶν εἰς διαδοχικὰς σειρᾶς και ἡ ἔξακριβωσις τοῦ χρόνου συγγραφῆς των, δὲν είναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀπασχολήσωσι τὴν ἐπιστήμην. Πλὴν δὲ τούτου, είναι ἀδύνατον ἀνευ ὀρθῆς συσχετίσεως και ἔξακριβώσεως τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν διαλόγων, νὰ ἔννοησωμεν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος και νὰ σχηματίσωμεν τὴν πρέπουσαν ίδεαν περὶ τῆς λαβούσης χώραν ἔξελίξεως και περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ φιλοσόφου. «Οσα ἔξηκριβωσεν ὁ Hermann περὶ διαλεκτικῶν διαλόγων τῆς μεγαρικῆς χρονικῆς περιόδου, διέψευσεν ὁ Λουτσλάρσκι κατόπιν, διότι ἀπέδειξεν ὅτι οἱ δι-

1. Πρβλ. Lewis Campbell: *The Sophistes and Politeus*—Oxford 1867. W. Dittenberger: *Sprachliche Kriterien für die Chronologie der platonischen Dialoge* (*Hermes* XVI σελ. 324 κατ. εξ. 1881). W. Lutoslawski: *The origin and growth of plato’s Logik* London 1797). Th. gomperz: *Griechische Denker II* 1897—1912).

άλογοι: Θεσίτης, Σοφιστής, Πολιτικός καὶ Παρμενίδης ἐγράφησαν πολὺ βραδύτερον καὶ μετὰ πολλοὺς ἐκ τῶν διαλόγων τῆς τρίτης περιόδου. Περὶ τῆς ίδεοθεωρίας λαμβάνομεν διάφορον ἔννοιαν, ἐφ' ὃσον θὰ ἐτοποθετοῦμεν τὸν Παρμενίδην καὶ τὸν Σοφιστὴν τρέθ τῶν διαλόγων: Συμποσίου, Φαιδωνος, Πολιτείας καὶ Φαιδρου ἢ μετὰ τούτους κλπ.

γ') Άλ σύγγραμοι Μέθοδοι προσδιορισμοῦ τῆς χρονολογίας καὶ τῆς σειρᾶς τῶν διαλόγων.

Διὰ τὴν ἑξακρίβωσιν τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν διαλόγων, συμφώνως πρὸς τὴν ὅποιαν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη δρῦη κατάταξις αὐτῶν καὶ συσχέτισις, χρησιμοποιεῖ ἡ σύγχρονος ἐπιστημη τὰ ἐπόμενα μέσα καὶ μεθόδους ἐρεύνης:

α') Τὰς μαρτυρίας καὶ πληροφορίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ μάλιστα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις παρέχει πολυτίμους πληροφορίας καὶ περὶ τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν διαλόγων. Εἰς τὰ «Πολιτικὰ» (B, 6, 1204β) λ.χ. ἀναφέρει δητῶς ὅτι οἱ «Νόμοι» τοῦ Πλάτωνος ἐγράφησαν μετὰ τὴν «Πολιτείαν». Οὗτως ἀληθεύει καὶ ἡ ἐτέρα μαρτυρία (Διογεν. Λαέρτ. 3, 37, Προλεγ. 24, 25) ὅτι τοὺς Νόμους ἀντέγραψεν ἀπὸ τῶν κηροπινάκων ὁ Φίλιππος ὁ Ὄπούντιος, καθὼς καὶ τὰ εἰς τὴν τρίτην ἐπιστολὴν τοῦ Πλάτωνος (316α) ἀναφερόμενα περὶ προεργασίας τῶν Νόμων διὰ Προοιμίων κλπ. Ὁ Πλούταρχος (Βίος Σόλωνος 32) ἀναφέρει ὅτι ὁ Πλάτων περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του μόλις, ἥρχισε νὰ γράφῃ τὸν διάλογον «Κριτίσιν» καὶ ὅτι δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ αὐτὸν. Ἐπίσης ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὁ Ὄλυμπιόδωρος, ὁ Πρόκλος κλπ. παρέχουν διαφόρους πληροφορίας, τὰς ὅποιας δμως δχ' ὅνευ προσοχῆς καὶ ἐλέγχου πρέπει νὰ παραδέχηται τις, διότι πολλαὶ ἔξ αὐτῶν εἶναι ἀνέκδοτα ἀπλᾶ.

β') Τὰ εἰς τοὺς διαλόγους ἀναγενόμενα ἴστορικὰ γεγονότα καὶ πρόσωπα. Τοιαῦται πληροφορίαι δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ, καὶ αἱ περισσότεραι ἔξ αὐτῶν, αἱ ὅποιαι ὑπάρχουν, πάλιν ἔχουν σχετικήν μόνον καὶ δχ' ἀπόλυτον ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα. Εἰς τὸν διάλογον Μένωνα λ.χ. (90 α) ἀναφέρεται τὸ γεγονός ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου (395 πρὸ Χρ.) ἐδωροδοκήθη διὰ Περσικῶν χρημάτων ὁ Θηβαῖος δημαγωγὸς Ἰσμηνίος, αἱ δὲ λέξεις «ν ὑ ν ν ε ω σ τ ι» θὰ ἐπρεπε νὰ ἐρμηνευθοῦν ὡς σχετίζουσαι τὸ γεγονός αὐτὸ πρὸς τὸν χρόνον συγγραφῆς τοῦ Διαλόγου Μένωνος. Τὸ τοιοῦτον δμως δὲν φαίνεται νὰ συμβαίνῃ, διότι μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς ἔξεταζομένου τοῦ πράγματος, ἔρχεται εἰς φῶς ὅτι τὸ «ν ὑ